P. II. 15.909.

Afirmarea

EDITATĂ DE „ASTRA" DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

Fondatori:
Const. Gh. Popescu
și
Octavian Ruleanu

Anul III. — No. 1-2

Ian.—Febr. 1938.

I. Rentea: Doina strămoșească

In acest număr semnează:

GEORGE VÂLSAN
MIHAIL LUNGIANU
AUREL ȘINCA
MARIA A. DEMIAN
ION ȘIUGARIU
GRIGORE BUGARIN
EUGEN SELEȘ
NIC. F. NEGRUȚIU
MARICA C. POPESCU
LUCIAN BRETAN
OCTAVIAN RULEANU
CONST. GH. POPESCU

Exemplarul Lei 10

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :
Const. Gh. Popescu
şi
Octavian Ruleanu

GRUPAREA REVISTEI: dr. **Ştefan Anderco,** dr. **Augustin Baciu,** dr. **Lucian Bretan** farm. **Alexe Nan,** ing. **Zeno Spârchez.**

DESPĂRŢĂMÂNTUL JUDEŢEAN AL ASTREI: Dr. Eugen Seleş, preşedinte, prof. **Gavril Barbul,** secretar. Membri: **Dr. Ilie C. Barbul,** dir. **Eugen Bota,** dr. **Titu Demian,** archidiacon **Aurel Dragoş,** f. primar **dr. Augustin Ferenţiu,** preşed. Trib. **Dumitru Huzum,** dr. **Ion Maioreanu,** prof. **Victor Mathei,** dr. **Ion Oros,** chestor **Gavril Păuşan,** dir. **Nicolae Pop,** prof. **Octavian Ruleanu,** prof. **Vasile Scurtu,** ing. **Zeno Spârchez,** prof. **Silviu Tămaş,** dir. **Emil Tişcă.**

— Rugăm stăruitor pe toţi cititorii noştri să binevoiască a ne achita abona **mentele.**

Redacţia şi Administraţia Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari	Lei	100
De sprijin	„	300
Pentru instituţii	„	400
Exemplarul	„	10

TIPOGRAFIA „PRESA LIBERĂ" SATU-MARE

Afirmarea

Literară–Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI : CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL III — No. 1-2. — IAN.-FEBR. 1938**

Conştiinţă Naţională şi Geografie

de GEORGE VÂLCSAN

Dacă există conştiinţă naţională la poporul român nu mă întreb, cu toate că s'a afirmat şi neexistenţa ei. Intâmplările din cei din urmă ani cred că nu mai dau drept nimănui să se îndoiască. Când o parte a acestui popor face jertfa a sute de mii de oameni pentru desrobirea celeilalte părţi, când se întâmplă acte ca unirea Basarabiei, Transilvaniei şi Bucovinei, când, după sacrificii supraomeneşti, acest popor poate duce un nou războiu cu victorie strălucită pentru apărarea unităţii sale, şi chiar apărarea intereselor mai mari europene, îmi pare că ceea ce pune Ernest Renan ca esenţială condiţie pentru o naţiune, se află în întregime îndeplinit: există şi moştenirea comună a trecutului şi mai ales consimţimântul de a trăi în comun, precum şi dorinţa de a face de aci înainte fapte mari în comun. De sigur războiul modern, în care iau parte forţele naţionale intensificate la paroxism, e un prilej favorabil de cunoaştere a valorii prin măsurarea puterilor şi prin rezultate.

Dar când te întrebi cum a căpătat poporul român, în massa lui, această conştiinţă, trebue să recunoşti că te afli aproape în faţa unei taine. In afară de limba comună, de sigur nu mică a fost contribuţiunea cărturarilor, începând cu cronicarii vechi şi sfârşind cu ziarul şi cartea actuală. Insă răspândirea cărţii şi posibilitatea citirii şi asimilării ei au fost atât de reduse, în cât nu numai aci este explicarea. Pentru regat, timpul de şcoală şi de serviciul militar a fost hotărîtor, dar pentru întreaga Românime poate au contribuit mai mult unele influenţe geografice şi etnice. Râurile care străpung munţii şi se împrăştie, însoţite de drumuri umblate, din Ardealul central spre cele patru vânturi, pasurile destul de numeroase, Dunărea, care permite o circulaţie relativ vie de transporturi şi de pescari din ţinuturile sârbeşti până la Mare, chiar munţii care adună în fiecare an păstori de pe o clină şi de pe cealaltă, apoi mişcările de populaţie subt atâtea forme şi atât de numeroase: emigrări peste munţi din motive politice, de suprapopulaţie, din nevoi pastorale, din nevoi economice şi de colonizare, de foamete, de molimă şi răzmeriţă, bâlciuri, târguri, hramuri religioase, iată atâtea prilejuri de continuă frământare, de continuă osmoză şi endosmoză, de unificare nu numai a sângelui, a limbii şi obiceiurilor, ci şi a conştiinţei Cei de curând veniţi păstrau amintirea locului de plecare şi nu se simţeau înstrăinaţi în pământul nou, legau firul între satul de baştină şi satul de adopţiune, până s'a ajuns la ţesătura deasă şi variată a unei singure concepţii despre ţară şi neam.

Dar nu am pretenţia să explic prin aceste puţine cuvinte un fenomen atât de complex. Acestea sunt numai indicaţiuni, care au nevoe de adâncire, lucru nepotrivit cu cadrul acestei expuneri.

Avem conştiinţă naţională, dar avem supt o formă în care intră multă parte de subconştient. Aceasta e departe de a fi un defect, căci partea subconştientă e cea mai temeinică. Insă pentru intensificare e nevoe de o bogată parte conştientă. Atunci se va putea numi cu adevărat *conştiinţă*. Cred că aceasta e o necesitate pentru neamul nostru. Ne trebue o conştiinţă cât mai uniformă şi mai deplină, cât mai puternică şi mai răspândită. Şi o cred din două motive:

Unul s'ar putea numi *intern*. In România de azi se unesc întâia oară părţi din neamul român-

nesc, care au trăit mult timp despărțite politicește, și din această pricină și-au făurit involuntar un suflet cu nuanțe particulare. Tot în această Românie, nouă, se află o însemnată minoritate, care nu exista în vechiul regat. O minoritate împestrițată de sigur și neputând niciodată predomnia, dar alcătuind pe alocuri petece omogene, unul din ele chiar în centrul noului stat, și peste tot cu o înaintată conștiință națională.

Dar lăsând la o parte problema internă, care prin o conducere înțeleaptă poate fi evitată, fiindcă astfel se poate ajunge la consimțimântul de viețuire comună, mai este un motiv *extern*. Cât timp sunt națiuni conștiente în jurul nostru, noi trebue să fim o națiune conștientă. Cât timp națiunile din jurul nostru își mențin și își precizează că sunt posibile conflicte, atât timp conștiința românească trebue să fie vie și clară. Azi nu se luptă numai tunurile și puștile, ci, mai cu seamă, se luptă sufletul națiunilor. Odată era nevoia unei cuirase de metal pentru apărare. Acum cu toate că această cuirasă nu este lăsată la o parte, nu a venit încă timpul, s'a dovedit că ea se poate sparge. Ea cade cu încetul în planul al doilea. Se simte tot mai mult nevoia unei cuirase sufletești, care nu poate fi atinsă și nici zdrobită. E un nou mijloc de luptă pentru existență și perpetuare. Ne trebue această armă pentru păstrarea ființei noastre naționale.

Alte popoare își pot permite luxul experiențelor pe teme umanitare și sociale. Noi, singurele elemente de mândrie le putem scoate din vieața noastră națională. Trecutul nostru a fost îndreptat în sens național. Războiul de ieri ne aduce întregirea națională. Această îngrozitoare jertfă trebue să dea rezultatele în vederea cărora a fost făcută. Altfel ar fi o monstruozitate, împotriva căreia ar protesta atâtea cimitire proaspete care ne-au presărat țara. Nu neputem abate de la această directivă și din alte motive. Nu avem sprijinul ultim, care ne-ar salva de la un dezastru în cazul unei nereușite: Nu avem nici numărul covârșitor, nici spațiul imens, care ar zădărnici urmările unei victorii decisive asupra noastră. Pentru Rusia, acestea singure pot fi forțele care să o apere de orice robie. Pentru noi acestea pot fi biruite, și în cazul acesta trebue să ne rămâie o forță care nu se poate birui, fiindcă nu e materială: conștiința unității noastre naționale.

Cu ce putem intensifica această conștiință? Evident, în primul rând, cu ce e al nostru. Numai aci e tăria. Dar al nostru este puțin și sărac. Popoarele Apusului au tradiții vechi, care se pot urmări adânc în trecut, au fapte de arme de care a răsunat lumea uimită. In biblioteci vaste au scrieri naționale pe care mâna învățatului le atinge cu sfințenie: gânduri și simțiri cristalizate, lumină și căldură veșnică. Au catedrale de piatră dantelată, au palate mărețe în care orice colț păstrează o amintire ,au sculpturi, tablouri, muzică, opere literare, invențiuni, descoperiri de adevăruri științifice, fiecare legate de un nume. Pantheonul lor național e plin de semizei. De unde să iei la noi toate acestea?

Din puținul și sărăcia noastră. Din vechile psaltiri scrise și zugrăvite pios, în care s'a închis un suflet de credință, din cântecele noastre, fiecare purtând la piept o frunză verde, din varietatea și distincția portului nostru, ale artei noastre populare, care surprinde și pe străini, din micul nostru trecut de glorie, și din marele nostru trecut de suferințe, din surprinzătorul fapt că atâtea nenorociri ne-au păstrat și ne-au întărit. Din tot ce apare nou și original și bun în arte, în poezia, în știința noastră, așa puțină cât o avem. Și mai sunt!

Ce înseamnă a fi Român? Inseamnă să mărturisești, prin chiar această numire, origina ta nobilă și mândria de a fi păstrat un astfel de nume. Inseamnă să vorbești această limbă românească, limbă care nu este numai urmașe directă a unei limbi vestite de mare cultură, ci e și o limbă biruitoare, căci într'o luptă de secole cu dialectele slave și cu alte limbi, le-a învins pe teritoriul său și le-a făcut roabele sale. Inseamnă să locuești Țara Românească, țară pe care o forțare neîntreruptă de opt sute de ani a izbutit să o rotunjească puțin câte puțin până a adus-o în forma de astăzi, cu munții, cari sunt ai noștri, fiindcă noi le-am dat turmele de oi și doinele, cu dealurile cari sunt ale noastre, cu câmpiile cari sunt ale noastre, fiindcă noi le-am lucrat și destelinat an de an, cucerindu-le prin munca noastră și prin numărul nostru, cu Dunărea care e a noastră, fiindcă noi i-am pus salbe de sate pe amândouă malurile și noi i-am cercetat apele și ostroavele, cu tărâmul Mării, care e al nostru, fiindcă noi l-am deșteptat la vieața pe care nu a mai trăit-o din antichitate. A fi Român înseamnă a fi suferit sute de ani și a se fi bucurat câteva clipe, a fi plâns atât, încât și cântecele să pară că plâng, a fi văzut neîncetat distruse începuturile de cultură mai înaltă și totuși a le fi început din nou, a fi fost jefuit fără milă și de toți sălbatecii și cu toate acestea, în vremuri de liniște a fi dăruit prisos de hrană materială și sufletească vecinilor și chiar popoarelor mai depărtate, a fi fost în totdeauna izbit în clipele sfinte ale încercărilor de unire națională și cu toate acestea a fi ocrotit totdeauna începuturile de acest fel ale popoarelor din jur, a fi fost darnici în sărăcie și mărinimoși la izbândă. A fi Român înseamnă a fi păstrat tenacitatea misterioasă și nesecată, care s'a putut îndoi, dar niciodată nu s'a frânt, curpen mlădios și tare acoperind în veșmântul său cu flori modeste și parfumate pădurea întreagă. Și mai ales a fi Român înseamnă a avea credința că toate aceste însușiri bune ale neamului nostru, pe care le putem arăta cu cinste oricui, nu au avut încă răgazul să se desfășure în deplinătatea lor, dar că, în numele lor, avem dreptul să cerem libertatea de a le duce la desăvârșire, nu numai

pentru gloria noastră, ci și pentru binele lumii întregi.

Poate se va zice acum: Da, acestui popor românesc îi trebue o conștiință puternică și are elemente de unde să și-o intensifice. Dar aceasta cere timp și muncă grea. De sigur cere muncă precum cere orice faptă mare și trainică, dar poate nu cere un timp așa de îndelungat. Cu acest prilej îmi amintesc rândurile unui Francez, Emile de Laveleye, care scria acum aproape treizeci de ani următoarele: "Intr'o provincie locuită de brute, întemeiază școli, stabilește un drum de fier și tolerează o tipografie: după douăzeci de ani sentimentul național s'a născut; peste două generații face explozie dacă încerci să-l înăbuși". Și să nu se crează că aceasta e o exagerare stilistică. Lud. Gumplovicz, care studiază fenomenul la Cehi, la Sloveni și Ruteni exclamă: „E de necrezut cât de repede, azi, popoare a căror cultură datează de ieri, se ridică la înălțimea spirituală a vechilor popoare de cultură". In acest fragment el vorbește de cultură, dar acelaș lucru îl putea spune despre conștiința națională. Citiți o carte asupra deșteptării naționale a Finlandei, chiar a Bulgariei, și veți vedea cât de repede se deșteaptă și ajunge la intensitate acest element național. Ca floarea de tămâioară, crescând subt zăpadă și subt frunze uscate, îți vine să crezi că el trăește de mult, în stare latentă, și că nu așteaptă decât să fie descoperit și adus la lumină. Am îndeplinit noi această datorie?

In ce legătură stă geografia cu conștiința națională?

Dacă geografia, după unii nu e o știință, este cel puțin o disciplină cu tendință științifică. Iar știință e urmărirea adevărului, prinderea lui într'o țesătură fixă de legi și principii, uneori numai pipăirea lui în complexitatea fenomenelor naturii. Știința se face în laboratoare, în biblioteci, pe câmpuri de experiență, pe munți, pe văi, pe mări și în pustiuri, de câțiva inițiați, care când fac știință nu se gândesc la patrie. Știința e una, conștiințe naționale sunt multe fiindcă sunt forme sufletești ale popoarelor. Știința e universală, conștiințele naționale sunt localizate. Se pot alătura aceste două noțiuni atât de deosebite?

Eu cred că se pot. Ele nu sunt, cum se spune în logică, două sfere care se exclud, ci care se încrucișează. Sunt unele adevăruri științifice care nu au nicio legătură cu conștiința națională; dar sunt altele care intră în domeniul preocupărilor sale. Acest fel de adevăruri aduc crize în evoluția conștiinței naționale. Ele tulbură mersul normal, fie prin o reculegere și corectare, fie prin o înaintare precipitată. Dar aceasta înseamnă numai că o conștiință națională trebue neapărat să ție seamă de adevărurile nouă care o pătrund. Ce violentă împrăștiere a umbrelor, când cel dintâiu Ardelean și-a dat seamă că Românii sunt urmași de Romani! Dintr'odată tânărul care se socotea aproape rob, se vede coborîtorul celui mai puternic popor al lumii. Cu ce mâini înfrigurate va fi răscolit prin actele Vaticanului, puse la îndemână de un călugăr neștiutor de valoarea istorică a gestului său! Școlarul cuminte, poate mediocru, devine deodată un erou și un apostol. Descoperise principiul de fecundație al unei conștiințe naționale. Il va lua cu grijă și îl va arunca cu mâini pline în mijlocul poporului său. Va fi muncit, tiranizat de gândul acesta. Pavel Iorgovici scrie: „Mi-e cu neputință să încetez propaganda. Scânteia care s'a aprins în mine, la Roma nu o pot stinge!" De ar fi știut ce făceau Ungurii care lăsau să treacă spre Roma poștalionul cu cel dintâi școlar român! Iată un adevăr care învie o conștiință națională. Dar mai sunt și altele.

In Institutul de Geografie al Universității noastre au rămas ca moștenire reliefuri în gips, reprezintând o atâta bucată de Europă cât era necesar pentru dovada că însuși Dumnezeu a predestinat pământul statului unguresc pentru o singură stăpânire — bine înțeles ungurească: o câmpie uniformă, ocolită de pretutindeni de munți. Ce e drept, în Răsărit nu mai e câmpie, ci un ținut destul de înalt — Transilvania — și despărțit de restul unității ungurești printr'un lanț de munți destul de complicat. Spre Apus, iarăși limitele unității sunt greu de fixat. Dar astfel de mici neajunsuri nu au tulburat niciodată prea mult pe vecinii noștri. Insă dacă relieful ar fi fost prelungit cu vreo patru grade spre Răsărit, ochii plini de admirație ai studentului ungur ar fi putut vedea și altceva. Anume că alături de minunea ungurească, și din însăși elementele ei, Dumnezeu a mai făcut o minune: o cetate înaltă, ocolită de munți și împrejmuită de câmpii, pe care le încinge brâul de ape a trei fluviiînsemnate. Iată un adevăr pe care conștiința națională ungurească nu l-a văzut. Ea acum trebue să-l vază și să chibzuiască. Ce e mai bine și care e mai tare: o câmpie ocolită de munți, ca să justifici robia mai multor popoare, sau o cetate înaltă în mijlocul munților, ocolită de câmpie, cetate, munți și câmpie locuită în majoritate covârșitoare de un singur popor? Acesta e dintre adevărurile supărătoare pentru anume conștiințe naționale. Va fi greu de recunoscut, dar se va recunoaște.

Am dat aceste exemple spre a arăta cât de mare importanță poate avea latura intelectuală în modificarea conștiinței naționale. Am spus de mult această conștiință e un complex sufletesc, uneori aproape o sinteză de elemente intelectuale, sentimentale și de voință. De la început deci elementele intelectuale nu lipsesc. Conștiința națională în bună parte se propagă pe calea convingerii. Și chiar partea de sentiment și de impuls, spre a se manifesta și intensifica, are nevoe de argumente, deci de sprijinul intelectual.

Evident, un element esențial, geografic, pământul și înfățișarea lui, intră în noțiunea de conștiință națională. *Cultura* națională presupune nu numai *cult* pentru străbuni, pentru limbă, pentru manifestările de artă și de știință ale unui popor, ci și cult pentru pământul care ne ține, ne

hrănește și cuprinde rămășițele acelor strămoși, cult pentru pământul care a făcut posibilă desvoltarea limbii și a contribuit prin simfonia de lumină în care își îmbracă formele, prin frumusețile și încântările sale, să înflorească o artă și un suflet deosebit al națiunii. La temelia complexului sentiment național, ca un suport concret, e obscurul, călcatul în picioare și hrănitorul pământ bun, în brațele căruia, ca în brațele unei mame, ne petrecem copilăria, vrâstnicia și bătrânețea, generație după generație, rânduri după rânduri. Roland când moare, își așează capul astfel ca ultima-i privire să cuprindă încă odată „dulcea Franță". Iar Dan bătrânul din poemul lui Alecsandri, când simte apropierea morții, cere voie să treacă Nistrul, își umflă pieptul în aerul Moldovei și îngenunchiază pe „pământul ce tresare și care-l recunoaște".

E caracteristic că de câteori rostim cuvintele „Țara mea", prima imagine care ne vine în minte este nu a neamului, ci a pământului pe care trăește acest neam. Românul nu zice mă lupt pentru poporul meu, ci zice: mă lupt pentru *țara* mea, pentru *moșia* mea. Și cuminte zice astfel, fiindcă nu se luptă numai pentru această mare aglomerare de oameni contimporani cu sine, ci și pentru pământul său, pământ atât de iubit de țăranul nostru, și pentru *moșii* săi pe care îi păstrează acest pământ. Ce frumos cuvânt *moșie!* Evident vine dela *moși*, dar totuși se referă la pământ. El îmbină aceste elemente într'unul singur, ca să nu uite omul că moșii lui sunt toți ai acestui pământ și să nu uite că pământul acesta e umanizat prin munca și moartea succesivă a atâtor șiruri de înaintași. In chiar cuvântul acesta e afirmarea dreptului celui care stăpânește de fapt din adâncimile trecutului.

Și e atât de firesc ca noțiunea de pământ sub diversele lui înfrățișări geografice să intre în chiar concepția obscură a țăranului despre conștiința națională! Amintirea priveliștei natale, nevăzute de mulți, a râului, a coastei de deal sau a câmpiei, a profilului de munți din depărtare, a ogoarelor muncite, deșteaptă în sufletul fiecăruia ca un cântec tulburător și plin de armonie duioasă. De unde vine aceasta? Fiecare om asociază mai mult de cât se bănuiește, înfățișarea naturii, stărilor sale sufletești, mai ales a celor fericite, a celor mai intime. Primul sentiment de iubire care tremură în sufletul unui tânăr sau al unei fecioare, îl spune părinților sau prietenilor? Nu. Il spune mai curând muntelui, și pădurii, și râului. Citiți toată poezia noastră lirică populară, plină de invocațiuni către aceste elemente, așa numite neînsuflețite, ale naturii. Către ele vorbește sufletul întâi, deschis, în toată voia, de cele mai multe ori fără cuvinte. Ele primesc mărturisirea deplină a bucuriei și a supărării noastre. E o comunicație directă, care nu cere neapărat mijlocul cuvântului atât de imperfect și adesea trădător. Omul comentează, aprobă sau desaprobă, așa cum cere sufletul fiecăruia. Natura e atât de vastă și de multiplă, încât în ea se împacă toate antitezele omenești. Cu natura se identifică uneori conștiința noastră. Ea este pentru toți un confident ireproșabil. Și astfel ajungem cu încetul să fixăm simțirile noastre pe un vârf de munte, pe o vale, pe o coastă de deal, pe malul unui râu. Natura capătă un suflet și al tuturor celor ce trăiesc în aceleași locuri. Ea are un suflet social. Adică dă temeiul comun pentru fiecare manifestare individuală. Oameni necunoscuți care se întâlnesc undeva întâia oară și intră în vorbă: „Dar Dumneta de unde ești?" „Din satul cutare". Și deodată fața celuilalt se luminează: „Și eu sunt din satul de alături!" Și se simt apropiați, de o intimitate care nu exista cu câteva clipe înainte. Sufletul pământului s'a recunoscut în străinul întâlnit întâia oară.

Insă pământul astfel înțeles nu e numai geografie. Nici eu nu am vrut să spun asta. Am vrut numai să arăt puterea sentimentului pe care poporul îl are pentru pământ și pentru diferitele lui aspecte și importanța acestui element în viața poporului și în conștiința lui națională. Din căldura aceasta de sigur se poate resfrânge ceva și asupra științei care se ocupă de înfățișările pământului, descriindu-le, analizându-le și arătând raporturile lor cu națiunea.

(Din lucrarea cu acelaș titlu editată de revista *Satul și Școala — Cluj* 1937.)

Cântec subtil

Tăcerea ne-a luat atunci de mână,
Ca o soră mai mare și-a pornit cu noi în noapte.
Aleea aduna în păr cireșe coapte
Și se culca sub pași, cu grații de cadână.

Ce tainic, pe aproape, firele de iarbă
Vorbeau toate numai de iubire,
Când începeau în urna gândului subțire,
Cuvintele pentru poem să fiarbă.

Doar degetele culegeau atingeri calde.
Intimidările mureau în gât,
Și ochii măsurau străini și leneși cât
E de lungă câmpia bolții de smaralde.

Noaptea era albă și blândă ca o soră.
Atunci, nu puteai să 'nșiri pe șild gânduri, nici
Să 'ncui în tine dorurile: licurici,
Departe, departe, plângea numai cerul după auroră.

ION ȘIUGARIU